

Ann-Marie Wiklund

VÅR HEMBYGD

Åsgårdens konvalescenthem

 **Kolbäcks
hembygdsförening**

Åsgårdens konvalescenthem. En oas

Jag (Ann-Marie Wiklund) arbetade natt på Åsgården mellan åren 1973 – 78 och jag kommer att berätta om Åsgårdens konvalescenthem, en oas i Kolbäck.

Jag har försökt att få fram så mycket fakta som möjligt genom att kontakta landstingsarkivet, VLT:s arkiv samt intervjuat några som varit anställda på Åsgården.

Herrgården byggdes år 1919 och fungerade som bostad för ägarens familj fram till 1952 då landstinget köpte hus och park till konvalescenthem för 110.000 kronor. Innan köpet hade man tittat på olika ställen där det kunde vara lämpligt att bygga ett konvalescenthem, bl a i Västerås vid Malma gård, Johannisberg och Gideonsbergs gård.

Åsgården ligger mjukt inbäddad vid Kolbäcksåsen med tillhörande vacker park med fruktträd och en vacker rosengård, en plats för rekreation.

Västmanlands läns allmänna centralsjukhus började bygga konvalescenthemmet 1954 och det togs i bruk 1957. År 1958 tog Landstinget över driften. På tomten fanns redan en byggnad och man byggde till ett hus på fyra våningar och hade 44 vårdplatser.

På varje våning fanns 10 enkelrum och ett dubbelrum och till varje rum hörde en balkong. Dessutom finns ett gemensamt litet dagrum på varje våning. Det fanns också en större samlingsal där patienterna kunde fördriva tiden med bl a TV, spela spel eller läsa. Det förekom regelbundet underhållning som allsång och bingo och till och med besök av berömdheter som Tore Skogman, Anna-Lena Lövgren en naturfilmare som visade film m fl. Prästen i Kolbäck kom regelbundet för andakt.

När konvalescenthemmet startade 1957 var det avsett för människor som behövde ta igen sig efter en operation eller sjukdom i övrigt. Det gällde också för dem som hade besvärligheter i hemmet, t ex slitningar i äktenskapet som gjorde att hustrun fick sina nerver nedslitna och tilltrasslade. Dessa hade också möjlighet att få några veckors vila. Byte av miljö kunde bli till stor hjälp.

Förutsättningen var att patienterna kunde klara sig själva och att de kunde gå till matsalen, som låg i den gamla byggnaden.

Kravet som föreståndare var antingen föreståndare med socialvårdsförbundets kurs för utbildning av ålderdomshemsföreståndare eller som föreståndare med utbildning som ekonomi- eller internatföreståndare. Redan 1961 ändrades kraven och man sökte en sjuksköterska tillika husmor. Från början bodde husmor en trappa upp i huvudbyggnaden. Hon var nog nästan aldrig ledig och så småningom anställdes ytterligare en sjuksköterska på deltid.

Sjukhemsläkaren i Västerås var också läkare för Åsgården. Han gjorde ett ordinarie besök var 14:e dag och beslutade om intagningar och utskrivningar.

Patientavgiften var 8 kr per dag, varav Försäkringskassan betalade 3 kr. I avgiften ingick även ersättning för läkarvård, röntgenundersökning, röntgenbehandling samt sjukgymnastikbehandling. Däremot ersattes inte läkemedel. Patienterna fick lov att ta med sig sin egen medicin. Detta upphörde inte förrän i slutet av 1970-talet eller möjligen i början av 1980-talet att patienterna fick gratis medicin som inom övriga sjukhusinrättningar.

Under de år det bedrevs både somatisk och psykiatrisk vård var det många patienter med cancer, diabetes, hjärtproblem, depressioner magsår och olika frakturer.

Fler kvinnor än män vistades på Åsgården. Det var säkert en avstressande och läkande miljö att få vistas på Åsgården några veckor innan hemgång.

All mat lagades på Åsgården av en kokerska som till sin hjälp hade fyra personer. Måndagar och tisdagar var bakdagar. Då bakades bullar, kakor och mjuka kakor. 5x15 liters hinkar med potatis skulle skalas varje fredag. All fisk fick man rensa etc. etc.

Söndagarnas frukost - lunch var någonting alldeles extra. Klockan 10.00 serverades inlagd sill, omelett med spenatstuvning, köttbullar, prinskorv med stekt potatis, risgrynsgröt m m.

Middag: Stek, potatis och grönsaker och efterrätt.

På helgerna dukades med vita linnedukar och vikta solfjädersservietter i linne på alla borden. Varje dag till eftermiddagskaffet serverades en skiva vetebröd och en kaka och till helgerna en bulle, två kakor och en mjuk kaka. År 1971 slutade man tillaga maten på Åsgården. Den tillagades på Sofielund i Strömsholm fram till det stängdes och därefter levererade köket på lasarettet i Köping all mat.

I vaktmästarens arbetsuppgifter ingick bland annat att varje fredag sopa gårdsplanen inför helgen.

När Ångsgården öppnade i juni 1969 ändrades patientklientelet och det blev endast psykiatriska patienter och Åsgården kom då att tillhöra psykiatriska kliniken på lasarettet. Man kunde endast ta emot 30 patienter p g a personalens sammansättning och att lokaler för vissa aktiviteter saknades. År 1972 beslutades om en utökning av personal bl. a. en dagsjuvsköterska och en nattsjuvsköterska. Kurator kom några timmar i veckan. Arbetsterapi- och fritidsverksamheten utökades samt en utbyggnad av terapilokalen.

Läkare från psykiatriska kliniken kom en gång per vecka, vilket senare utökades till två gånger per vecka. En gång var överläkaren med och en gång en underläkare och gick igenom inkomna remisser och gick rond för samtal med dem som önskade. Patienterna kom direkt från psykiatriska klinken eller hemifrån på remiss från distriktsläkare. Det var bl a patienter med depression, schizofreni, manodepression och missbruksproblem.

På grund av att det ofta var platsbrist på psykiatriska kliniken fick Åsgården ta emot patienter som egentligen var för dåliga för att vistas där. Behandlingstiden var ca 3 veckor men kunde efter behov förlängas. Storhelger som jul, påsk och midsommar kunde av många upplevas som jobbiga av många olika anledningar och dessa patienter hade då möjlighet att få vistas några veckor på Åsgården på remiss från läkare. Under dessa helger ordnades alltid med extra festligheter för patienterna.

När mentalsjukhusen i Säter och Sundby stängdes märktes det även på Åsgården genom att patienter som inte klarade av att vara på Lövhaga behandlingshem kom till Åsgården och de var mycket vårdkrävande. Åsgården kom mer och mer att likna en psykiatrisk vårdavdelning eftersom man ofta fick ta emot alltför dåliga patienter.

På Åsgården fanns två hus, ett där patienterna bodde samt huvudbyggnaden där matsalen och expeditionen var. I huvudbyggnaden fanns en fin gillestuga för fester för både personal och patienter. Det kunde upplevas som besvärligt för patienterna att i ur och skur behöva gå över gården till måltiderna eller för att prata med sjuksköterskan. Senare flyttades expeditionen till patientbyggnaden för att underlätta för både sjuksköterska och patienter.

År 1992 såldes Åsgården för 3 miljoner kronor och står numera tomt. Åsgården ligger så vackert belägen vid Kolbäcksåsen. Det var synd att patienterna som vistades där mådde så dåligt att de inte kunde njuta av den härliga miljön.

En vårdform som fyllde sin funktion har gått i graven.

Ann-Marie Wiklund

Herrgården byggdes år 1919 av August Ericsson
son till Eric Ericsson Kyrkbyn

Åsgårdens konvalescenthem 1957

Med välvillig tillåtelse från Medicinhistoriska Sällskapet Westmannia (<http://www.msw.org.se>) återge vi en föreläsning som sjuksköterskan Ann-Marie Wiklund höll den 19 november 2008 med titeln Åsgårdens konvalescenthem. En oas

Sammanställt av Kurt Larsson i mars 2012